

CAPITOLUL 39

Moldova, între Est și Vest

Moldova – cap de pod pentru expansiunea Occidentului spre Est și a Rusiei în Balcani. Pentru ce a fost necesară RASSM. Ce au în comun Kotovski și Smirnov. Rolul ideii continuității între RASSM și autoproclamată Republică Moldovenească Nistreană în izbucnirea conflictului transnistrean. Trei mituri, trei piloni ai ideologiei transnistrene: confruntarea moldovenilor de pe malul stâng și de pe cel drept al Nistrului, „vigoarea“ economiei Tiraspolului și „Holocaustul transnistrean“

În luna iulie 2010, în societatea moldovenească au început discuții ample legate de istoria Republicii Moldova și s-ar fi părut că acestea nu aveau legătură directă cu situația socio-politică. Însă doar la prima vedere. De fapt, pentru a înțelege esența evenimentelor care au avut loc în ținuturile noastre în perioada 1989–1990 ar trebui să fie înțeleasă în mod clar istoria de lungă durată a integrării și dezintegrării teritoriilor care, din punct de vedere juridic, intră, în prezent, în componența statului nostru.

Reamintesc că Principatul independent al Moldovei a fost întemeiat în anii 1359–1365, pe teritoriul aflat acum în interiorul granițelor Republicii Moldova și României. Dar în anul 1538, sultanul turc Soliman Magnificul a anexat Principatul la Imperiul Otoman. În timpul Războiului ruso-turc din 1768–1774, pe vremea împărătesei Ecaterina a II-a, potrivit Tratatului de pace semnat la Kuciuk-Kainargi în 1774, Moldova a ajuns sub un protectorat dublu ruso-turc, Imperiul Otoman fiind primul suzeran. În anul 1806, a început războiul ruso-turc, la finalul căruia, potrivit Tratatului de pace de la București, din anul 1812, Basarabia a fost anexată Rusiei, iar potrivit Tratatului de pace de la Adrianopol din 1829, a fost anexată și Delta

Dunării. Un fapt important: în același tratat, s-a menționat că, în cazul în care Rusia va pierde vreodată capacitatea de a conduce Basarabia, asupra ținutului nostru se vor extinde automat drepturile Imperiului Otoman. Istanbulul nu a uitat acest lucru și, din când în când, îi amintește Bucureștiului despre drepturile sale. Menționez că, în același timp, Ungaria și Polonia revendicau Moldova din același motiv, că, în diferite perioade de timp, ele au fost suzerane ale statului nostru (inclusiv în timpul domniei lui Ștefan cel Mare). În timpul negocierilor ruso-turce din 1699, Imperiul Otoman a refuzat să cedeze Moldova Poloniei, motivând că Moldova nu a fost cucerită, ci a trecut în mod voluntar în componența Imperiului Otoman, fapt datorită căruia a și obținut o autonomie largă în cadrul acestuia. În principiu, Imperiul Otoman nu putea să dispună de teritoriile Moldovei fără acordul domnitorului moldovean, însă un astfel de drept a fost uzurpat de către Rusia după anul 1812 și lăsat *moștenire* Uniunii Sovietice, iar apoi neoficial și Federației Ruse. Iată de ce, în contextul dezbaterilor politice din vara și toamna anului 2010, guvernarea Alianței de la Chișinău au făcut apel ca anii 1812, 1940 și 1944 să fie recunoscuți oficial drept ani de ocupație a țării noastre de către Rusia. Acest demers a fost sprijinit de comunitatea academică. Toate aceste date și evenimente legate de ele sunt semnificative pentru politica contemporană în virtutea faptului că Basarabia a fost timp de sute de ani un fel de poligon, de punct în care s-au confruntat și continuă să se confrunte doi vectori geopolitici: expansiunea Europei – spre Est și a Rusiei – spre Vest.

Încă din anii '20, după Pacea de la Brest, bolșevicii ruși, exponenți ai doctrinei lui Troțki privind *revoluția mondială*, au început să planifice nu doar restituirea Basarabiei, ci și utilizarea acestui teritoriu drept cap de pod pentru cucerirea României, iar, ulterior, a Poloniei, Bulgariei și Iugoslaviei. În spatele acestei expansiuni deschise ar fi trebuit să se afle Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (RASSM), întemeiată la 12 octombrie 1924 în componența Ucrainei, prin dispoziția dată de Comitetul Executiv Central al Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. Această republică autonomă era un atu, prin intermediul căruia Uniunea Sovietică ar fi putut să-i impună Europei de Vest varianta proprie de soluționare a problemei basarabene și nu doar a acesteia. Transnistria se află în acest rol și în prezent.

Pentru că inițial existența RASSM, iar ulterior a Republicii Moldovenești Nistrene autoprocamate era justificată doar ca un mijloc de presiune politică

asupra României și, în general, asupra Occidentului, și înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, și după acesta, Moscova a făcut diferența, în mod artificial, între români și moldoveni, inițiind, încă la începutul anilor 1920, o campanie pentru autoidentificarea moldovenilor ca popor aparte. Tocmai în acea perioadă, a fost elaborat alfabetul moldovenesc pe baza celui chirilic, s-a promovat ideea de limbă *aparte*, în conformitate cu aceste obiective, de-a lungul mai multor ani a fost reconstruit și ideologizat sistemul de învățământ. Aceste procese s-au aflat întotdeauna în sfera atenției speciale, la început a NKVD-ului din URSS, iar, ulterior, a KGB-ului și FSB-ului din Rusia. Acuzațiile de colaborare cu autoritățile din România și de naționalism din perioada puterii sovietice au fost standarde aplicate intelectualității. Se estimează că, doar până la război, din cauza acestor fapte, în RASSM au fost executate aproximativ 5 500 de persoane. Datele referitoare la cei care au avut de suferit de pe urma represaliilor și la cei condamnați în anii '30-'40, pe teritoriul RASSM și al RSSM, au fost sistematizate în anul 2010 de către Comisia pentru condamnarea crimelor regimului totalitar comunist (așa-numita Comisie Cojocaru, înființată în conformitate cu Decretul emis de președintele interimar și condusă de istoricul Gheorghe Cojocaru).

După desecretizarea documentelor din arhiva de stat din perioadele 1974–1984 și 1985–1991, cercetătorii au ajuns la concluzia că în anul 1941, de pe teritoriul Moldovei au fost deportate 20 000 de persoane, iar, în anul 1949 – aproximativ 36 000. Potrivit unor documente, în acea perioadă au fost deportați aproximativ 95 000 de oameni. Pur și simplu, nu există date privind soarta a 40 000 de persoane. În arhivele MAI au fost găsite zeci de rapoarte și procese-verbale privind execuțiile efectuate de o troică specială (autoritatea pentru emiterea extrajudiciară a sentințelor, care a existat în URSS, în perioada 1937–1938). Ședințele troicii speciale se desfășurau de două, trei ori pe zi și erau condamnate, laolaltă, câte două, trei sute de persoane. Toate acestea au fost efectuate în scopul deznaționalizării ținutului nostru, de care Rusia, repet, era interesată doar în calitate de cap de pod pentru expansiunea spre Vest. Este interesant de amintit cine a condus în mod oficial, la vremea respectivă, mișcarea pentru crearea RASSM. În afară de cunoscutul președinte al Kotoviei, comandantul Corpului II de cavalerie Grigori Kotovski, declarația oficială de la 4 februarie 1924, din Comitetul Central al Partidului Comunist (bolșevic) Rus, a fost semnată de A. Bădulescu (G. Moscovici), președinte al Federației Comuniste Balcanice

a Comitetului Executiv al Cominternului (Internaționala Comunistă); P. Tkacenko (I. Antipov), fost secretar al organizației comuniste regionale din Basarabia și membru al Centrului de contact al Partidului Comunist Român; S. Timov (S. Tinkelman), fost membru al Comitetului Central al Uniunii Comuniste a Tineretului (KSM) din Basarabia, fost președinte al Partidului Comunist Român și al Federației Comuniste Balcanice; A. Nicolau, fost membru al Colegiului Autonom Suprem pentru afacerile ruso-române; A. Valiu, fost membru al Comitetului Revoluționar Român și al Prezidiului Departamentului pentru propaganda internațională de la Odessa; I. Dicescu-Dic (I. Canton), fost secretar al Comitetului Militar Revoluționar Român; T. Diamandescu, fost organizator al bateriei revoluționare românești, participant la războiul civil; T. Chioran, șef al secției românești a sectorului comunist al minorităților naționale din Occident; V. Popovici, fost comisar al primei Brigăzi Internaționale, participant la războiul civil. Secretar al grupului de inițiativă a fost Ion Dicescu-Dic.

După cum se vede, din această echipă nu făceau parte moldoveni, așa după cum nu fac parte nici din echipa lui Igor Smirnov: este suficient să citim lista membrilor oricărui *cabinet de miniștri* condus de el. Fondatorii RASSM au fost agenți ai Cominternului și ai Rusiei Sovietice, la fel cum membrii echipei lui Igor Smirnov sunt agenți ai Kremlinului. Sunt convins că atât fondatorii RASSM, cât și cei ai Republicii Moldovenești Nistrene (RMN) nelegitime nu au avut niciun fel de obiective ideologice sau *romantice*, în afară de obținerea unui câștig. Posibilitățile financiare ale lui Kotovski (al cărui trup nu a fost îmbălsămat gratuit de Vorobiov, vestitul profesor care se ocupase și de îmbălsămarea lui Lenin) erau atât de mari, încât sovieticii nici nu puteau să și le imagineze, la fel cum nici transnistrenii nu au habar de posibilitățile financiare ale faraonului Smirnov și ale altor oligarhi de pe malul stâng al Nistrului. Este interesant unde au dispărut bogățiile lui Kotovski (care, în timpul retragerii Albilor, a jefuit filiala băncii de stat a Rusiei din Odessa). Și mai interesant ar fi să se afle în ce conturi secrete își păstrează banii liderii din Transnistria.

În anul 1940, Basarabia a fost cedată URSS prin Pactul Molotov-Ribbentrop. La 2 august 1940, în cadrul sesiunii a VII-a a Sovietului Suprem al URSS, a fost înființată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, în componența căreia se regăseau o parte din Basarabia și șase raioane din RASSM (celelalte cinci raioane fiind anexate Ucrainei). În anul 1941, a fost adoptată

Constituția RSSM. Al Doilea Război Mondial a schimbat din nou harta acestei părți a Europei. Basarabia și Transnistria au devenit parte din România, însă au revenit în componența RSSM în anul 1944. După destrămarea URSS și proclamarea ilegală a republicii, la 2 septembrie 1990, în Transnistria a început să fie exploatat intens cunoscutul subiect referitor la diferențele majore între malul drept și cel stâng al Nistrului, diferențe istorice, etnice, sociale și economice. Aceste speculații au stat la baza promovării *independenței* republicii autoproclamate.

Ideologii transnistreni consideră că prăbușirea URSS ar fi pus capăt RSSM, a cărei existență a avut sens doar pentru că aceasta era un cap de pod geopolitic pentru expansiunea sovietică în Balcani. Astăzi, la Tiraspol este populară ideea că teritoriul Republicii Moldova nu a fost vreodată independent, nici din punct de vedere istoric, nici din punct de vedere geopolitic, că acesta a aparținut întotdeauna ba Imperiului Otoman, ba Rusiei, ba a făcut parte din România, ba a fost o „entitate artificială” în cadrul Uniunii, iar, în urma destrămării acesteia, s-ar fi revenit, în mod automat, la existența separată a Basarabiei și Transnistriei. În plus, autoproclamata RMN este considerată succesoarea RASSM, purtătoarea „unei misiuni istorice speciale”, bastionul influenței rusești și un teritoriu slav estic. Ideea de continuitate între RASSM și autoproclamata RMN a jucat un rol major în izbucnirea conflictului transnistrean. După ce Sovietul Suprem al RSS Moldova a recunoscut drept ilegală crearea RSSM, iar anexarea Basarabiei la URSS – ocuparea teritoriilor românești, Prezidiul Sovietului orașenesc de la Tiraspol a declarat la 31 iulie că, odată ce RSSM fusese creată în mod ilegal, atunci și Transnistria fusese inclusă ilegal în componența acesteia, prin urmare, nu este legată prin niciun fel de obligații de RSS Moldova.

Impulsul inițial pentru „săpăturile” istoricilor propagandiști pro-Tiraspol, care au simplificat una dintre cele mai complexe și complicate probleme din istoria recentă, a fost înființarea Comisiei pentru investigarea „cazului privind Pactul Molotov-Ribbentrop” și aprobarea, la 23 iunie 1990, de către Sovietul Suprem al RSS Moldova, a „Avizului Comisiei Sovietului Suprem al RSS Moldova pentru aprecierea politico-juridică a Tratatului sovieto-german de neagresiune și a Protocolului adițional secret, precum și a consecințelor lor pentru Basarabia și Bucovina de Nord”. Tiraspolul a declarat că prin recunoașterea caracterului ilegal al înființării la 2 august 1940 a RSSM ca o consecință a *ocupației sovietice* a Basarabiei și a Bucovinei de Nord

Republica Moldova s-a autoexclus din componența în care a existat o jumătate de secol – adică împreună cu Transnistria care, astfel, ar fi obținut dreptul absolut legal la autodeterminare, pus în aplicare la 2 septembrie 1990.

Dar la începutul anilor '90 existența unor teorii abstracte și speculații istorice nu era suficientă pentru consolidarea pozițiilor autoproclamatei RMN. Să ne amintim: URSS nu a recunoscut Transnistria ca republică unională. La 2 decembrie 1990, Mihail Gorbaciov, printr-un decret prezidențial, a desființat noua entitate din cauza lipsei unui *temei juridic*. Liderii de la Tiraspol aveau nevoie de un război pentru ca scindarea Moldovei să devină realitate. Și, în esență, au provocat acest război cu sprijinul activ al forțelor imperiale rusești, l-au declanșat în numele propriilor interese egoiste, ideologia de confruntare fiind inspirată din arsenalul epocii Cominternului și a lui Grigori Kotovski: războiul ca mijloc de unire, ca un mijloc de creare a *chipului inamicului*. Sunt convins că tocmai Tiraspolul a fost cel care a avut nevoie, inițial, de confruntarea de pe podul de la Dubăsari, iar, ulterior, de confruntarea armată de la Bender. Aceasta a fost o modalitate de a arăta că *inamicul plin de ură*, cu care erau speriați oamenii, există într-adevăr, fiind o modalitate de a-i uni pe toți prin sânge.

În opinia mea, este un delict să se ridice întrebarea dacă Transnistria este parte legitimă a Republicii Moldova. În prezent, există, fără echivoc, un singur stat recunoscut de comunitatea internațională, Republica Moldova, cu capitala la Chișinău. Pot să declar cu fermitate că nu există și nici nu a existat vreodată niciun fel de *popor moldovenesc transnistrean*: există cetățenii Republicii Moldova și nu pot exista două opinii în acest sens. Promovarea *identității transnistrene* nu este altceva decât o copie a tezei privind *identitatea sovietică*: aceleași metode, aceleași imagini, același stil. Esența constă în faptul că, în realitate, în spatele cortinei de fier, complet separat de Chișinău și de restul lumii, viața este mai presus de orice fel de compromisuri.

Ideea de a compara populația de pe cele două maluri a început să fie cultivată în RASSM chiar înainte de război, când Chișinăul *burghez și românofon* era comparat cu Tiraspolul, considerat un oraș multinațional, *proletar*, o reprezentare în miniatură a URSS. Primul care a început să reducă influența celor de pe malul stâng al Nistrului aflați la putere a fost secretarul CC al PCM, Ion Bodiul. Dar, până la sfârșitul existenței RSS Moldovenești, rubrica privind locul nașterii, dintr-un formular, va fi esențială pentru carieră, iar cei născuți pe malul stâng vor fi considerați un sprijin al regimului.

Astăzi însă este timpul ca toate aceste metode de departajare a oamenilor să fie predate la arhiva istoriei.

Cifrele arată ce gândește cu adevărat populația Transnistriei. În această regiune, aproximativ 30% din populație deține cetățenia Rusiei, aproximativ 40% – cetățenia Ucrainei, iar cetățenia Republicii Moldova este deținută, potrivit diferitor estimări, de 80–90% din populație. Această atitudine față de pașaportul moldovenesc, în opinia mea, spune multe. Da, a existat ura reciprocă, ascunsă timp de decenii, da, această ură s-a transformat, în anii '90, într-un conflict politic și cultural, da, ne-au lipsit abilitățile diplomatice și capacitatea de a-l aplana. Dar ar fi început, oare, războiul, dacă Moscova nu ar fi sprijinit Tiraspolul, așa cum a făcut întotdeauna și continuă să facă și astăzi? Elita complexului militar-industrial sovietic conducea administrația republicii autoproclamate. În fruntea acesteia, se afla un director sovietic, profund conspirat, despre care, nici după douăzeci de ani, nu cunoaștem mai multe decât știam în perioada 1989–1990. De ce tocmai Igor Smirnov a condus complotul directorilor? La urma urmei, nu existau la Tiraspol lideri de partid sau conducători de întreprinderi mult mai influenți și cu o mai mare autoritate? Nu am un răspuns la această întrebare, dar un lucru pot să spun precis: nu vom afla curând dedesubturile proiectului Moscovei privind Tiraspolul.

Se consideră că baza economică a *statalității* transnistrene este industria, creată aici în perioada sovietică. Mă îndoiesc extrem de mult de acest lucru. Da, Moscova a insistat asupra creării industriei în Transnistria, aici au fost construite cele mai importante obiective industriale ale Republicii Moldova (metalurgic, de ciment, textil, energetic și alte complexuri), au fost sădite cele mai bune livezi industriale ale republicii, aici au existat cele mai bogate colhozuri. Însă tot ce s-a construit pe malul stâng în anii '30–'60 s-a perimat și s-a năruit, cu toate acestea fiind imposibil să se treacă demn în secolul XXI. Ceea ce face ca regiunea să stea acum ferm pe picioare sunt ajutorul rusesc permanent și masiv și veniturile uriașe obținute din contrabandă prin aceasta gaură neagră. Nu ar trebui să se mândrească cu astfel de particularități economice, a căror esență constă în subvenții de sute de milioane. Moscova îi plătește Tiraspolului pentru faptul că, doar prin existența autoproclamatei RMN, pe importanta direcție geostrategică sud-vestică, se mențin, în continuare, influența și prezența militară rusă. Urmează Balcanii, unde influența Rusiei a fost minimalizată la sfârșitul anilor '90.

În toiul războiului transnistrean și, mai ales, după sfârșitul acestuia, Tiraspolul desfășura o propagandă în masă, orientată spre autoconservare. Un rol uriaș l-a jucat prelucrarea istoriei de mass-media moscovită. Un alt pilon ideologic pe care se bazează Transnistria este istoria genocidului poporului transnistrean, după cum sunt prezentate evenimentele care au avut loc în perioada 1990–1992. Subiectul „Holocaustului transnistrean“, destinat să îi întărească pe locuitorii din regiune, este exploatat de forțele propagandei scrise și electronice, ale tuturor mijloacelor de comunicare din Transnistria și Rusia. Prin intermediul cărților de istorie, al manualelor, memoriilor și site-urilor specializate ale FSB rusec, este transmis un flux de informații menit să dezinformeze, în care este permis totul: fotografiile cu cadavre ale femeilor și fetelor care „ar fi fost violate de către polițiștii moldoveni“, bătrâni uciși, coroane și morminte, monumente ale celor decedați și așa mai departe. Toate aceste imagini produc o impresie puternică în conștiința locuitorilor din regiunile de pe malul stâng al Nistrului, încă din fragedă copilărie. Într-un discurs cu ocazia aniversării a 65 de ani de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, Smirnov a ajuns să compare acest război cu războiul de pe Nistru, iar misiunea Rusiei în Transnistria a catalogat-o ca fiind una *divină*. Echivalând evenimente care au avut loc acum 70 de ani cu cele de acum 20 ani.

Tiraspolul nu a descoperit nimic, ci copiază metodele ideologilor din statele totalitare, în primul rând din URSS, în care, începând cu perioada postbelică, prelucrarea populației se baza, în mare parte, pe promovarea victoriei obținute de URSS în cel de-al Doilea Război Mondial. Am spus deja că patriotismul sovietic avea, într-o oarecare măsură, o nuanță militarizată: să ne amintim de nenumăratele filme despre război, care nu au avut nicio legătură cu realitatea, de biografiile mitizate ale pionierilor eroi, cu care s-a încercat înlocuirea poveștilor pentru copii... URSS a fost o țară unică, o țară care, în scopuri ideologice, își îngropa morții acolo unde aceștia nici nu trebuiau să fie îngropați, după tradiția creștină: în piețele centrale ale orașelor. Necropola din Piața Roșie de la Moscova, *Soldatul de Bronz* din Tallinn, mausoleul lui Grigori Kotovski din parcul public al orașului ucrainean Kotovsk... La acestea au fost adăugate mormintele din centrul Tiraspolului ale celor decedați în timpul războiului din 1990–1992. Și dacă rușii s-au maturizat deja din punct de vedere spiritual și au decis că este necesară reînhumarea mumiei lui Lenin și a rămășițelor acoliților

GENERAL ION COSTAȘ

acestui în cimitirele creștine, în schimb, în Transnistria nimeni nu pune la îndoială cultul barbar agresiv de coexistență a morților cu viii.

Sistemul sovietic, bazat pe principiul existenței într-un mediu ostil, s-a adevărat a fi cel mai potrivit pentru Transnistria. Autoproclamatei RMN îi este caracteristică, la fel ca și Uniunii Sovietice cândva, centralizarea excesivă a puterii, controlul de stat asupra tuturor domeniilor vieții publice, inexistența opoziției și a divergențelor politice. Cultul eroilor, al trecutului militar și ostilitatea față de Republica Moldova vor prospera atâta timp cât va prospera și republica transnistreană nelegitimă, cu tehnologiile ei de impact asupra conștiinței umane, demne de epoca comunismului militar, proboșevice, velicoruse și provinciale, dar, cu toate acestea, unele eficiente în contextul analfabetismului și sărăciei populației din această regiune mult încercată.

CAPITOLUL 40

1992–2010: Ce am realizat?

Ce am obținut în procesul de soluționare a conflictului transnistrean? Cum a recunoscut Guvernul Tarlev independența Transnistriei? Chișinău și Tiraspol: viziune din afară. Dar dacă mâine va izbucni un război? Mulțumesc tuturor celor care au fost alături de mine, tuturor celor care își aduc aminte!

Politicianul de la Chișinău Oazu Nantoi a făcut odată o mențiune ingenioasă: „Unii încă mai cred sincer că, dacă cineva ar fi amestecat într-o oală Consiliul Unit al Colectivelor de Muncă (OSTK), Frontul Popular, Mișcarea Internațională Edinstvo (Unitate), Gagauz Halkî și pe Leonida Lari, Kondratovici, batalionul „pantaloni negri“, pe comandantul de batalion Kostenko, KGB-ul împreună cu informatorii acestuia și, în plus, întreaga nomenclatură de partid, atunci din aceasta ar fi putut să iasă o altă Elveție!“ Într-adevăr, în anii '90 a fost ce a fost și nu are rost acum să fim acuzați că nu am făcut ceva. Am făcut tot ceea ce ne-a stat în putință. Dar ce au făcut cei care au venit după noi, când se stinsese vârtoarea războiului?

Timp de mulți ani, Chișinăul și Tiraspolul au derulat un proces de negocieri pe care același Nantoi l-a catalogat cu exactitate drept „tratare masturbabile, în cadrul cărora un oarecare Igor Smirnov se pretinde *parte* a conflictului, iar *durul* Vladimir Putin nu îndrăznește să-și retragă trupele de pe teritoriul Republicii Moldova întrucât cetățeanul rus Igor Smirnov nu i-ar permite să o facă“. Oficial, părea să fie așa. În luna iulie 1995, a fost semnat Acordul privind neutilizarea forței armate și a sancțiunilor economice în relațiile reciproce, care a fost primul document internațional și care a fost aprobat în cadrul Summitului OSCE. La 8 mai 1997, la Moscova,

a fost semnat Memorandumul cu privire la principiile normalizării relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria, care a stabilit principiile de bază în relațiile între cele două părți. În acest document, Chișinăul și Tiraspolul își asumau angajamentul de a nu utiliza, în relațiile reciproce, forța sau să se amenințe cu forța, iar orice divergențe să fie soluționate prin mijloace exclusiv pașnice. De asemenea, se angajau să-și construiască relațiile în cadrul unui stat unitar în interiorul granițelor RSS Moldovenești, existente în ianuarie 1990.

În conformitate cu același Memorandum, așa-zisa RMN a obținut dreptul de a-și dezvolta de sine stătător relațiile economice și culturale cu alte state. Garante ale punerii în aplicare a înțelegerilor au fost Rusia și Ucraina, iar OSCE și-a păstrat statutul de mediator. La 24 mai 1997, conducerea Republicii Moldova și liderii din Transnistria au confirmat intrarea în vigoare a tuturor articolelor din Memorandum și au convenit să înceapă elaborarea mecanismelor pentru implementarea acestuia. În anul 2005, Uniunea Europeană și SUA au aderat în mod oficial la procesul de negocieri în formatul „5+2”, în calitate de observatori. În acest format, la negocieri participă cinci părți principale: Moldova, Transnistria, Rusia, Ucraina și OSCE. Timpul trece repede, în curând se vor împlini douăzeci de ani de la sfârșitul războiului din 1990–1992. Atât pe malul stâng, cât și pe cel drept ale Nistrului a crescut o nouă generație, care are o imagine vagă despre ceea ce s-a întâmplat într-o perioadă atât de importantă pentru edificarea Republicii Moldova. În timpul scurs după război, conflictul transnistrean este, în continuare, nesoluționat.

Populația de pe malul drept a încetat să creadă în perspectiva de reintegrare a țării, iar cea din autoproclamata RMN s-a obișnuit să considere autoritățile din Republica Moldova drept inamic, indiferent dacă acestea sunt democrate sau comuniste. În anii de existență pe ambele părți ale baricadelor ridicate cu suportul conștient al Moscovei în perioada 1989–1992, în fiecare etapă nouă a negocierilor privind problema transnistreană, Republica Moldova a constatat o creștere tot mai mare a cererilor din partea autoproclamatei RMN. De fapt, Tiraspolul nu mai discută de mult despre autonomia cultural-națională (ca în anul 1989), despre autonomie sau federație (1993), despre un stat comun (1997), ci despre independența deplină. Chișinăul, în schimb, insistă asupra revenirii la opțiunea prevăzută în Constituția RM, ceea ce poate fi obținut doar printr-un război împotriva

propriului popor, iar acest lucru este considerat fără echivoc de către comunitatea internațională drept genocid. Iată în ce consta impasul! Începând din anul 1992, negocierile dintre Chișinău și Tiraspol nu doar că sunt derulate în formatul impus de Rusia – un mediator extrem de interesat –, ci și pe fundalul prezenței permanente a fostei Armate a 14-a a URSS, actuala Armată a 14-a a Federației Ruse pe teritoriul unui stat suveran și independent – Republica Moldova. În realitate am avut și avem pe toată această perioadă în Moldova un scut al regimului anticonstituțional împreună cu forțele rusești de menținere a păcii, cu formațiunile armate ilegale ale Tiraspolului și cu serviciile secrete de la Tiraspol – filiale ale celor din Rusia. În perioada care a trecut de la sfârșitul războiului din 1990–1992, liderii transnistreni au creat cu sprijinul Rusiei forțe armate reale, în cadrul cărora peste 80% dintre ofițeri au experiență de luptă și experiența serviciului în armata rusă (cea mai mare parte fiind foști militari din cadrul Armatei a 14-a, cărora li se acordă pensie militară rusă). În republica autoproclamată funcționează un Minister al Apărării, a fost stabilită o cooperare cu Ministerul de Interne și unitățile militare ale Ministerului Securității Statului. Capacitatea de mobilizare este de 25 000 de persoane, potrivit altor surse – de 80 000.

Structura Armatei este formată din patru brigăzi de infanterie motorizată dotate, care sunt în stare permanentă de alertă, două batalioane de tancuri, un divizion de artilerie antiaeriană, aviație militară, formațiuni ale Gărzii de Apărare Civilă și ale cazacilor, unități de construcții. În cadrul MAI de la Tiraspol, există batalionul „Dnestr“ („Beretele Negre“), în cadrul MGB – batalionul „Delta“ („Beretele Albastre“). În dotarea Tiraspolului se află arme de foc, aproximativ 100 de sisteme de artilerie și lansatoare de mine, 28 de sisteme Grad, zeci de transportoare blindate, aproximativ 38 de tancuri și câteva elicoptere Mi-8 și Mi-24. La o serie de întreprinderi industriale se efectuează lucrări de întreținere și reparare a armamentului și tehnicii militare. În cadrul Universității de la Tiraspol, funcționează o catedră militară unde sunt pregătiți ofițeri la toate specialitățile necesare pentru instruirea de luptă a trupelor. De două ori pe an, circa 1 500 de persoane sunt recrutate în Armată, iar în anul 1993 în școli și licee a fost reluată pregătirea premilitară, sistată în anul 1991.

Tiraspolul este militarizat, Rusia nu își retrace trupele de pe teritoriul Moldovei suverane, în ciuda promisiunilor făcute la Porto și Istanbul, deși a jurat în fața întregii lumi că va face acest lucru în decursul unui an. În

mod oficial, Moscova consideră că existența Republicii Moldova unificate, în cadrul granițelor recunoscute la nivel internațional, este în interesul ei și crede, în același timp, că Transnistria are dreptul la o autonomie extinsă în componența Moldovei. De fapt, Rusia face totul pentru a-și păstra influența în Transnistria, indiferent de proiectele de reîntegrare promovate și de poziția tuturor celelalte părți. Prin acordarea gratuită și în masă a pașapoartelor rusești, Kremlinul le-a oferit liderilor regimului separatist posibilitatea de a intra în legalitate, iar populației din Transnistria – posibilitatea de a călători în afara zonei de conflict. În toți acești ani, Tiraspolul a primit sprijin economic și financiar din partea Moscovei, în această regiune au fost derulate programe sociale rusești, aici au fost organizate, în mod constant, alegeri în structurile puterii de stat din Rusia și periodic au fost desfășurate referendumuri privind independența și unirea cu această țară. În schimbul acestui sprijin, liderii de la Tiraspol oferă capitalului rusesc posibilitatea de a privatiza obiectivele economice strategice din zona de conflict la prețuri derizorii.

Deși în perioada 2001–2009 la putere se aflau forțe proruse, deși comuniștii conduși de Vladimir Voronin au proclamat drept o prioritate strategică stabilirea unor relații bune cu Rusia și chiar au purtat negocieri, în conformitate cu așa-zisul Memorandum Kozak (noiembrie 2003), iar, după sistarea negocierilor, au reluat dialogul cu Kremlinul (2006), soluționarea problemei transnistrene nu a avansat cu niciun milimetru. Nu au contribuit la aceasta nici reducerea participării la GUAM, nici înghețarea demonstrativă a relațiilor cu România, nici accentuarea neutralității. Din momentul sistării negocierilor privind Memorandumul Kozak, nu s-a mai revenit, practic, la proiectul unei federații (lansat în anul 2002, la Kiev, de către Misiunea OSCE), iar o altă opțiune nu există și nici nu a existat.

Aceasta este realitatea de care nu putem să ne desprindem, oricât de mult am încerca. Nu avem și nici nu am avut vreo strategie de stat clară de soluționare a conflictului, există doar structuri slabe ce-i întrețin pe funcționarii care alcătuiesc buchete de declarații patetice. Ne dăm seama cu toții cât de departe este de noi trecutul sovietic, dar, cu toate acestea, nu suntem capabili să ne rupem de acesta și să mergem pe drumul spre viitor. Pentru ce oare au murit oamenii în anii de război 1990–1992? Unde este acea integritate a țării pentru care ei și-au dat viața? Este foarte clar că, urmare a incapacității autorităților noastre care s-au perindat la guvernare în ultimii

20 de ani, autoproclamata RMN s-a separat practic, iar Chișinăul a recunoscut această separare nu doar *de facto*, ci și *de jure*.

Pentru a demonstra acest lucru, în luna iulie 2010, un grup de întreprinzători de la Chișinău condus de Teodor Ghelici a realizat un experiment al cărui scop era să arate că în Republica Moldova a fost creată baza normativă pentru antreprenoriat, pornind nu de la realitățile unui stat unitar, ci de la realitățile din două state, indiferent cât de blasfemiator ar suna acest lucru. Oamenii de afaceri au achiziționat de la agricultorii din Grigoriopol o cantitate de semințe de floarea-soarelui, completând toate documentele necesare. La vama transnistreană, mașina a fost lăsată să treacă pentru o mită de 100 de lei. Aflând că proprietarii încărcăturii intenționează să treacă marfa strict în conformitate cu legea, vameșii moldoveni au fost uluiți și timp de o oră au discutat febril cu Departamentul Vamal. Apoi, au examinat toate documentele și au sugerat ... să scrie o declarație privind mărfurile importate. A fost efectuată procedura oficială de vămuire la graniță. Întreprinzătorii au amintit că trec dintr-un punct al Moldovei în altul, fără a ieși în afara granițelor republicii. Cu toate acestea, au fost nevoiți să plătească pentru vămuirea mărfii *importate* din Moldova în Moldova suma de 3 800 de lei. La întrebarea referitoare la modul de întocmire, potrivit legii, a documentelor de transport al mărfurilor în interiorul granițelor republicii, Departamentul Vamal a dat un răspuns oficial: nu sunt întocmite nicicum! Bani au fost percepuți însă în conformitate cu o hotărâre de guvern semnată de „cel mai important manager economic“ de la acel moment al Republicii Moldova, prim-ministrul Vasile Tarlev. Concluzia este următoarea: Guvernul comuniștilor a recunoscut tacit independența Transnistriei, echivalând transportul mărfurilor din această regiune cu importurile din Ucraina, România, Bulgaria și din alte țări. Aceasta este realitatea noastră. Peste 20 de ani și niciun progres nu a fost înregistrat în cadrul negocierilor! Peste 20 de ani și nicio mișcare a unuia în întâmpinarea celuilalt!

Drept urmare, și Moldova, și Transnistria au rămas blocate în dezvoltarea lor undeva în anii '90, și aceasta se întâmplă în timp ce toată lumea progresează, când Țările Baltice, de exemplu, s-au rupt de mult de trecutul lor sovietic și au devenit țări europene! Ce urmează? Cineva consideră drept o soluție rezonabilă efectuarea unui schimb amiabil între Republica Moldova și Ucraina: Transnistria, tot atât de dorită de Kiev, ar putea să treacă în subordinea acestuia, granița fiind trasată pe Nistru, iar sudul

Basarabiei și nordul Bucovinei ne-ar putea fi restituite în schimbul Transnistriei... În calitate de militar, pot să afirm: acest lucru nu se va întâmpla niciodată, pentru că sudul Basarabiei, Delta Dunării reprezintă un teritoriu, o zonă deosebit de importantă strategic pentru Ucraina și Rusia, chiar și pentru întreaga Europă, iar vecinul nostru nu va renunța niciodată la acesta. În plus, anexarea la Ucraina a unui teritoriu care nu are un statut *de jure*, fără existența unui pachet larg de acorduri internaționale, este imposibilă. Dar și populația din aceste locuri este predominant de naționalitate ucraineană și este puțin probabil ca Republica Moldova să le fie apropiată acestor oameni. Interesul Ucrainei față de Transnistria se intensifică uneori și la fel de repede se stinge. Rămâne doar interesul de natură economică legat de importul și exportul ilegal. Transnistria pentru Ucraina, la fel ca și pentru Rusia și Republica Moldova este o *gaură neagră*... prin care se pot spăla bani frumoși fără nicio frică de a fi deferiți justiției pentru crimele economice frecvent practicate de ei prin acest cap de pod economic.

Mult mai reală ar putea fi atingerea unui consens ca urmare a eforturilor depuse de UE și SUA, care ar putea influența Kievul și Chișinăul în vederea asigurării ordinii la frontiera moldo-ucraineană. În acest caz, Transnistria ar înceta să mai fie un paradis pentru contrabandiști, o sursă pentru obținerea unor venituri ilegale de către lobbyștii republicii autoproclamate din Rusia, Ucraina și Moldova. Însă doresc oare structurile internaționale să intre în conflict cu interesele Rusiei și Ucrainei în această regiune? În ceea ce privește Moscova, aceasta a dat de înțeles, în mod repetat și cu fermitate, că nu va pleca, nu-și va retrage armamentul și trupele. În această situație este dificil să se găsească o soluție eficientă. Se poate spune un singur lucru: conflictul poate fi rezolvat doar cu participarea UE și SUA, care vor reprezenta interesele Moldovei. Cu aceeași certitudine se poate spune că, până nu va fi rezolvată problema transnistreană, populația care locuiește pe ambele maluri ale Nistrului nu va avea o viață normală, nu va putea să se integreze în comunitatea europeană și nici să evolueze după un model contemporan. Stagnarea înseamnă degradare. Chiar și acum, în timp ce ne complacem și ne lăudăm în mod constant, le creăm străinilor ciudata impresie de țară semisovietică, în care oamenii trăiesc în sărăcie și cărora le este teamă să-și exprime în mod deschis opiniile. Voi prezenta câteva fragmente din însemnările de călătorie ale cunoscutului pictor leton Andris Vitolins, care m-au impresionat profund (pe site-ul Anothertravelguide.com).

În prezent, teritoriul separatist Transnistria reprezintă o parte capsulată din Uniunea Sovietică, bazându-se pe rămășițele unei ideologii ce nu mai există de mult, își împărtășește impresiile călătorul străin, care a descris realitatea noastră ca de un suprarealism pur. Trecerea așa-zisei frontiere moldo-transnistrene este ceva în cele mai bune tradiții ale cinematogafiei sovietice despre spioni: Stai pe un taburet, în jur se află vreo zece namile care te bombardează cu întrebări: Unde te duci? Scopul călătoriei? De ce ai nevoie acolo? De ce la Tiraspol și nu la Paris? Cine ești? De unde ești? În general, adrese, parole, locul de întâlnire. Procedura este de lungă durată, temeinică, în cele din urmă îți tremură mâinile... Pentru că nu avem bagaje suspecte, interesul grănicerilor față de noi dispare repede, iar în jurnalul cu foi de matematică apare o notiță – cetățeni din Țările Baltice... Apoi, Poliția pentru imigrație completează formularele...

Călătorilor străini li se emite o legitimație, prin care le este permisă șederea în Transnistria numai până la ora zece seara... Mai aproape de granița transnistreană trecem de un post de poliție puțin vizibil. Urmează linia de front și tranșeele acoperite cu flori, unde, din grija Rusiei, se află, de aproximativ 10 ani, forțele de menținere a păcii: soldați epuizați de plictiseală care, sub acoperirea tancurilor, privesc alarmați în direcția Europei Occidentale. Va ataca? Nu va ataca?

Acestea sunt impresiile unui european despre capitala autoproclamatei RMN:

Troleibuzul aruncat la gunoi de Moscova este revopsit, îi este lipită inscripția „ajutor umanitar“ și este trimis la Tiraspol. Aici este așteptat cu brațele deschise ca un dar valoros de la fratele mai mare, ceea ce este destul de trist. Orașul, ca și întreaga țară, trăiește din firimiturile de la masa Moscovei, iar credința sacră a localnicilor în marea putere este uimitoare. Aici este menținută limba moldovenească sovietică (cu caractere chirilice), bancnotele de 1, de 2, de 5 ruble, iar orașul este literalmente ticsit cu monumente și simboluri sovietice. Tot ce a fost construit în perioada URSS există și în prezent, aproape nimic nu a fost reînnoit. Chiar și asfaltul, din care au rămas doar amintirile. Vechile automobile marca RAF, fabricate în Letonia, sunt folosite ca ambulanțe, troleibuzele pline până la refuz circulă, în cel mai bun caz, o dată la o oră, ministrul de interne este un infractor, fost polițist din trupele speciale de la Riga, dat în urmărire de Interpol. Țara în sine este ca o *firmă de buzunar*, unde oligarhii ce fac parte din tandemul Smirnov–Antiufeev dețin tot ce este mai mult sau mai puțin valoros,

inclusiv cea mai importantă fabrică de coniac. Judecând după pancarte, monumente și dispoziția generală, sunt importante doar două subiecte: războiul cu Occidentul și prietenia cu Rusia. Pe ziduri pot coexista pașnic portretul lui Putin și cel al lui Che Guevara. Eroismul militarizat continuă și în cimitirul central din oraș, unde întreaga istorie este amestecată din cale-afară. Monumentul dedicat celui de-al Doilea Război Mondial, bustul lui Frunze, de pe strada Suvorov, cimitirul comun din apropiere, alături de care se află o sculptură dedicată războiului din Afganistan, și unde sunt înmormântați cei decedați în anul 1945 și în luptele din '90. O adunătură! Aici sunt o mulțime de obiective demne de văzut. De exemplu automatele cu sifon, care sunt deseori vandalizate, motiv pentru care sunt legate cu lanțuri, iar la margine se află un chioșc în care stă o femeie care apasă pe un buton și toarnă băutura. De pe panoul de onoare aflat pe clădirea Administrației municipale se uită la trecători cei mai de seamă oameni din oraș... Iar într-o laterală a pieței centrale, unde se află palatul prezidențial, se deschide un cu totul alt Tiraspol: WC-uri publice semidistruse, un autobuz marca Ikarus ruginit și peticit, un vaporez turistic pe jumătate scufundat la malul canalului. Sute de locuri abandonate.

Ar trebui să fie dat uitării dialogul interesant cu localnicii. Transnistrenii tăcuți și evazivi reacționează extrem de prudent la oricare dintre întrebările noastre. Sincer vorbind, le ești complet indiferent. Producția care s-a bucurat de creștere în perioada sovietică este acum în declin. Coniacul local este marcat ca fiind fabricat în Moldova, altfel nu va obține aviz nici de la serviciul alimentară-veterinar, nici de la orice alt serviciu. În același timp, în magazinele transnistrene băuturile alcoolice sunt vândute cu timbru local. O parte semnificativă din venituri este reprezentată de banii trimiși de rudele din străinătate. Transnistrenii tineri visează să plece de aici. [...] Bender este un punct militar în drumul spre Tiraspol. Podul, pentru care s-au purtat luptele în anii '90, și monumentul impresionant dedicat acestui eveniment – un tanc cu soldați. Alături, în tranșee, se află soldați adevărați care dețin exact același tip de tanc.

Oficial războiul nu s-a sfârșit, a fost doar înghețat, de aceea tinerii luptători stau acolo și așteaptă invazia Europei dușmănoase și a moldo-românilor odioși.

Din păcate, nici Moldova nu creează o impresie mai bună asupra străinilor:

Blocuri vechi, cu scări dărăpănate și uși distruse, Grădina Botanică abandonată, cu fântâni stricate și un canal cu malurile acoperite cu mușchi,

Hotelul Național, cândva unul dintre cele mai mari hoteluri, este acum pustiu... Din trotuare a rămas doar o amintire, iar pe timp de ploaie trebuie să patinezi prin noroiul lipicios... Chișinăul pare a fi un oraș european modern pe cărți poștale și broșuri. În realitate, este ca Letonia anului 1992, doar că într-o stare mai proastă. Societatea este formată din două părți, mulțimea și elita care își parchează mașinile de lux după cum o taie capul. Cei care doresc să caute rădăcinile moldovenilor și dovezi despre Moldova antebelică nu au de ce să meargă la Chișinău. Moldova a murit în cel de-al Doilea Război Mondial... Există ceva magazine de îmbrăcăminte, însă prețurile sunt pentru un cerc restrâns de milionari. Este incredibil, dar prețurile sunt mai mari decât la Riga! Chiar și brandurile care nu sunt de prestigiu costă enorm, prin urmare, poporul cumpără mai ales produse din piață, fabricate în Turcia. Prețurile la produsele alimentare din supermarketuri depășesc, de asemenea, prețurile existente la Riga [...]

Este și mai dureros să privești palatele distruse din perioada regală și multe alte clădiri, ruinate și pustiite... Este la fel ca în perioada sovietică, ici-colo, pe străzi sunt lipite ziare, iar peisajul arhitectural este decorat de o întregă cultură a autoconstrucției... Pe fundalul tuturor acestor lucruri, o droaie de câini vagabonzi. Pentru prima dată în viață am avut ocazia să văd cum un câine înghite un cânat întreg, fără a-l mesteca, aspirându-l într-o clipă [...]

La Chișinău trebuie să ții cont de teribila artă a șofatului. Cine are o mașină merge așa cum îi place. Nu există suficiente semafoare, foarte puține persoane sunt interesate de benzile de circulație. Sau de pietoni. Moldova este renumită pentru vinurile sale, dar, în ceea ce privește examinarea vinărilor, este mai bine să se mai aștepte. Cunoscătorii spun că pentru aceasta sunt percepute sume de bani de neimaginat. O excursie la beciuri ajunge să coste sute de euro. Mai bine zbori cu avionul până în Franța.

Așa trăim noi, într-un astfel de mod și cu un astfel de bagaj intelectual aspirăm la Europa. Puterea se schimbă, iar *suprerealismul* vieții rămâne. Tovarășii noștri permanenți sunt sărăcia, șomajul, emigrația, ura de moarte dintre partidele politice, dezbinarea societății și a țării, amânarea de către autorități a tuturor proiectelor constructive pentru mai târziu. Știm cu toții că acest „mai târziu“ nu va veni niciodată, că „mai târziu“ vor fi, de fapt, doar alte alegeri și o altă redistribuire și repartajare a funcțiilor în stat. În ultimii douăzeci de ani, populația Transnistriei s-a redus de la 750 000 (conform recensământului din 1989) la mai puțin de 500 000. Potrivit Ministerului

Afacerilor Interne al Republicii Moldova, la data de 15 ianuarie 2010, din cauza condițiilor de trai insuportabile, aproximativ un milion de cetățeni apți de muncă au părăsit țara și au plecat să lucreze în străinătate majoritatea stabilindu-se în Vest. Am rămas doar 3,8 milioane de persoane. În Moldova, 101 886 de copii sunt în grija unui singur părinte, celălalt rătăcește prin lume în căutarea unui loc de muncă, iar 35 092 de copii sunt lăsați în voia sorții sau în cel mai bun caz se află în grija rudelor apropiate ori a celor îndepărtate. Potrivit aceluiași date, 6 733 de adolescenți, privați de grija părintească, folosesc droguri sau se află în evidența Poliției, 31 643 abuzează, în mod constant, de alcool. Violența, delicvența juvenilă iau amploare. Până la sfârșitul anului 2009, în evidența Poliției se aflau 3 645 de copii, dintre care 1 505 au comis infracțiuni grave.

Este în creștere numărul copiilor care nu frecventează școala din cauza sărăciei extreme. În locul nostru vine o generație care nu are deprinderi solide de lectură și de scriere. În același timp, în cea mai săracă țară din Europa, puteți să vedeți un număr imens de automobile scumpe și vile de lux de milioane de euro, iar averea celui mai bogat ex-președinte din Europa, Vladimir Voronin, ascunsă în bănci sau instituții off shore din întreaga lume, trecută pe numele rudelor acestuia sau pe cel al clienței oligarhului Plahotniuc, care a devenit oligarhul nr. 1 în Republica Moldova cu ajutorul lui Voronin, a fost estimată, potrivit celor mai modeste calcule, la 2,3 miliarde de euro. Nu e mai sărac nici ficiorașul iubit al ex-președintelui comunist, Oleg Voronin.

Ce se va întâmpla pe viitor cu Moldova noastră care a avut atât de mult de suferit și care nu poate nicidecum să se autoidentifice, să înțeleagă cine locuiește aici, cum să se înțeleagă cu vecinii, cine suntem și de unde ne tragem? Încotro să meargă și cu cine? În prezent, este absolut clar că, în ceea ce privește Găgăuzia, unde de mai mulți ani se manifestă, în mod clar, tendințe separatiste, Chișinăul nu are de oferit nimic constructiv, la fel ca în cazul Transnistriei. Comratul este orientat în mod clar spre Moscova și Tiraspol, ceea ce ar putea duce la divizarea Republicii Moldova în trei părți. Cum va reacționa într-o astfel de situație populația ucraineană din regiunile de nord ale Moldovei, ar putea adopta, de asemenea, o poziție separatistă? Oare chiar vom pierde pământurile care au fost unite cu atâta greutate de către strămoșii noștri în timpul domniei lui Ștefan cel Mare și care au fost deja risipite, în parte, de către descendenții indiferenți și lipsiți de patriotism, de

iubire de neam și țară? Este posibilă, în condițiile divizării țării, izbucnirea unui nou război, similar celui din 1992? Da, este puțin probabil, dar s-a repetat totuși războiul din Georgia! Este clar cum va acționa în aceste circumstanțe Moscova. Dar cum va acționa Chișinăul, cum se vor comporta autoritățile noastre, cine va lupta pentru Patrie, pentru ce idealuri vor intra în luptă tinerii care s-au rupt de la computere, de la telefoanele mobile, televizoare, de berea Chișinău și de la studierea managementului pentru a pleca în străinătate?

Sunt absolut convins că se va repeta ceea ce am văzut în perioada 1990–1992. Anarhia și incapacitatea guvernanților și a Parlamentului de azi, sfâșiat de divergențe interne, de certuri între facțiunile politice și anumiți deputați, care a devenit o bursă a voturilor. Pasivitatea, lașitatea, coruptibilitatea guvernului și a parlamentarilor care se gândesc doar la autoconservare. Iresponsabilitatea radicalilor care vor fi extrem de bucuroși în momentul în care vor simți izul unei bătălii și care vor întărâta cu plăcere părțile aflate în conflict. Comuniștii vor îndemna la ceva de genul aderării imediate la Uniunea Rusia–Belarus, la comunitatea vamală euroasiatică creată din nou sub egida Rusiei, iar cei moderați vor face, în mod neputincios, apel la pacea civică, neavând, în același timp, nicio idee cum să realizeze acest lucru. Este puțin probabil că există, în prezent, mulți politicieni care percep procesul de reintegrare ca pe o activitate personală care trebuie realizată pentru viitorul concetățenilor lor, al copiilor și nepoților lor. Și poporul? Alegătorii dezamăgiți, ca și în anii '90, vor tăcea și vor vota cu *picioarele*. Este foarte dificil de imaginat că va merge cineva să lupte pentru o putere care timp de douăzeci de ani nu le-a oferit oamenilor ce este mai important: locuri de muncă, protecție socială și încrederea în viitor. Am văzut de multe ori cum reprezentanții elitei noastre politice, academice și culturale, aderând la un partid sau la altul, schimbându-și brusc orientarea, ajungeau de fiecare dată în cele mai călduțe posturi.

Nimeni nu ar dori să-și sacrifice viața și sănătatea pentru prosperarea acestor câteva procente din populație, pentru a apăra averea și bogățiile lui V. Voronin, V. Mișin, V. Molojen, V. Plohotniuc, V. Filat, Nicolae Ciornii și mulți alți băieți deștepți care s-au îmbogățit peste noapte sărăcind acest popor naiv și credul.

O întrebare extrem de interesantă: ce se va întâmpla cu oligarhii moldoveni în cazul izbucnirii unor acțiuni militare? Unde vor pleca în situație

de forță majoră, la București sau la Moscova? Sau poate vor merge pe front ca niște buni patrioți și soldați devotați să apere și să moară pentru neam și țară? Vor pleca la unitățile de aprovizionare din spatele frontului? Poate că sunt totuși patrioți, în pofida posibilităților lor materiale uriașe? Poate că Vladimir și Oleg Voronin vor ceda Armatei renumita lor aeronavă, iar Vlad Plahotniuc, Nicolae Ciornii și alții își vor dona milioanele și miliardele furate pentru necesitățile frontului?

Și ce vor face Armata noastră moldovenească glorioasă, comandanții noștri *patrioți și talentați*? În toți acești ani, Ministerul Apărării își spăla, în mod constant, onoarea ultragiată. Oferea explicații referitoare la uciderea populației pașnice în timpul ședințelor de trageri de pe poligoane ca pe timpul ministrului apărării V. Pleșca. Se jura că din cazărmi pleacă doar cei care nu apreciază confortul lor. Demonstra, cu spume la gură, că rația zilnică a unui soldat moldovean nu este mai rea decât meniul unui restaurant franțuzesc. Infirma articolele din ziare, ai căror autori susțineau că din economie soldaților din armată nu li se dă lenjerie intimă și că sunt exploatați la construcția de case private. Tehnica militară, moștenită de noi de la Armata Sovietică, s-a învechit de mult. Cu ce vom lupta? Cu săpăligi, praștii, topoare?

De ani de zile, politicienii și jurnaliștii de pe ambele maluri ale Nistrului ne-au desconsiderat cât au putut pe noi, cei care, în perioada 1990–1992, nu am tăcut, am acționat fără să așteptăm, nu ne-am ascuns în mod laș în spatele altora, ci am apărat integritatea și indivizibilitatea Patriei, riscându-ne viața, sănătatea și reputația. Am făcut tot ce am putut și suntem mândri de acest lucru. Astăzi vrem să vedem ce faceți voi, cei aflați la putere, care vă considerați patrioți, care lucrați pentru binele cetățeanului mai mult cu gura, dar nu cu fapte reale. De ce sunteți capabili, ce puteți să faceți, cât de departe poate ajunge patriotismul vostru, este acesta unul eficient? De ce sunteți capabili în realitate și care este *prețul* vostru adevărat într-o situație la fel de dificilă pentru Moldova cum a fost aceea din anii 1990–1992?

Știu că nu voi primi răspunsuri la aceste întrebări, dar nici nu le aștept. Am scris această carte cu un singur scop: să spun adevărul despre războiul din 1990–1992. Prea multe minciuni au îndrugat scriitorii și politicienii care au scris despre această tragedie. Și mai mulți oameni au uitat pur și simplu trecutul, gonind după putere și sporirea bunăstării lor materiale. Între timp, deși nu putem rezolva problema transnistreană, putem să comparăm presiunea ideologică asupra Transnistriei cu sistemul propriu de

contrapropagandă, cu adevărul despre *războiul necunoscut*. Dar cine este interesat de acest lucru? Au trecut doar două decenii, sunt încă în viață mulți martori, însă evenimentele reale au fost acoperite și sunt acoperite, în continuare, cu mituri și minciuni. Totul reprezintă o justificare morală a existenței unei formațiuni – autoproclamata RMN, incapabilă din punct de vedere economic, social și cultural – prin afirmația că primul care a manifestat agresiune față de Comrat și Tiraspol ar fi fost Chișinăul, care dorea să testeze reacția centrului unional în cazul posibilei soluționări prin forță a conflictului. Dar și la Chișinău, locul concepției istorice unitare a evenimentelor a fost ocupat de mitologie, de căutarea celor vinovați, în cursul căreia mulți nu au rezistat tentației de a-i acuza de toate pe cei care au fost pe câmpul de luptă, s-au jertfit, și-au riscat propria viață, iar mulți dintre ei au căzut luptând pentru țară, pentru onoarea și demnitatea acestui neam. Acestor oameni nu le pasă că *scriitorii* de la Moscova și Tiraspol ne batjocoresc descriindu-ne pe noi, moldovenii, ca „fiare“ și „fasciști“. Acești oameni nu au luptat, nu s-au aflat în primele linii ale frontului, în tranșee. Ei făceau avere și se distrau. Astăzi ei au averi fabuloase, își doresc și puterea nelimitată și chiar o au. Numai că în viață nu totul se cumpără și nu totul se vinde. Există și noțiuni precum cinstea, onoarea, demnitatea care n-au preț și pe care nu le întâlnești la oligarhii autohtoni. Aceste trei calități (cinstea, onoarea, demnitatea) se întâlnesc doar la oamenii adevărați. Sper că această carte îi va face pe cititori să se gândească la ce s-a întâmplat în realitate în perioada 1990–1992 și care a fost principala forță motrice a evenimentelor. Însă pentru ca societatea moldovenească să perceapă adevărul despre război, este necesar, în primul rând, să fie susținute persoanele cu handicap și veteranii acestui război, văduvele și părinții celor căzuți pe câmpul de luptă. Este normal ca pachetul de beneficii sociale alocat pentru ei să fie mult mai mic decât beneficiile acordate veteranilor din diferite războaie purtate de către Uniunea Sovietică? Autoritățile încearcă să se folosească cu diferite ocazii în scopuri politice de cei care au luptat în perioada 1990–1992 și atât... După ce evenimentul politic s-a produs, ei sunt din nou dați uitării și umiliți în continuare!!! Au fost dați uitării cei care au căzut în luptă, sunt abandonați bărbații care și-au pierdut sănătatea, la fel văduvele și orfanii. Sper că vor veni alte vremuri, iar cei care s-au sacrificat pentru independența și suveranitatea statului vor fi apreciați cum se cuvine, că puterea va evalua, în cele din urmă, în mod corespunzător, evenimentele

GENERAL ION COSTAȘ

din acei ani și rolul nostru, rolul persoanelor care au contribuit la menținerea integrității și statalității Republicii Moldova. Dedic munca mea modestă celor care au căzut în luptă, care și-au pierdut sănătatea, care au fost călcați în picioare de către autoritățile moldovenești, de către funcționari și parveniți. Apărătorii Patriei merită ca faptele lor să nu fie date uitării. Le mulțumesc tuturor celor care au fost alături de mine, tuturor celor care își amintesc de dificultii și glorioșii ani '90, celor care au luptat cu adevărat pentru integritatea teritorială a Republicii Moldova, care, riscându-și viața, au apărat onoarea și demnitatea poporului moldo-român! Le mulțumesc celor care au muncit efectiv pentru Moldova, a căror faptă măreață poate fi descrisă prin celebre versuri ale lui Omar Khayyam:

Acel pe masa căruia-i doar pâine
și apă, dar stă drept tot va rămâne
mai sus decât sătulul ce se pleacă
și-i spune semenului său: „Stăpâne“ ...¹

¹ Omar Khayyam, *Catrene*, trad. I.V. Spiridon, Buc., Ed. Cavallioti, 1998, p. 76, C 263